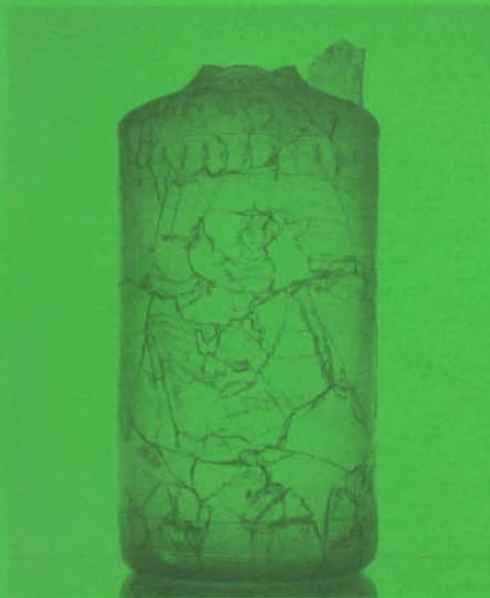

54/2
2011

ARGO

Časopis slovenskih muzejev
Journal of the Slovene Museums

Od tovarne sardin do tovarne kulture in zgodovine

– zgodba o uspehu

Intervju z Josejem Gameirom, direktorjem

Muzeja v Portimãu

Portimão je mesto na južni portugalski obali, natančneje ob izlivu reke Arade v Atlantski ocean. Mesto so zaznamovali rečni in pomorski promet, še bolj pa velika in slavna tovarna sardin Feu Hermanos. Tovarna sardin še vedno stoji, vendar v novi preobleki in z novim stanovalcem – muzejem. Muzeju je Svet Evrope leta 2010 podelil naziv muzej leta in to je tudi razlog za današnje srečanje.

Muzej je odet v belo barvo, vhod je tako, kot je bil prej v tovarni, iz morske strani. Še preden ga zagledam, zaslisim vriskanje na dokih nekdanjega pristanišča. Kakšno presenečenje, pred menoj je množica otrok, v majčkah z napisom »Pomorska šola«. Vsi se trudijo umirjeno navigirati z majhnimi jadrnicami, narejenimi posebej zaanje. Prihodnji pomorščaki. In organska povezava med nekdanjo tovarno sardin, muzejem in Pomorskim klubom oziroma: Preteklost, Sedanjost in Prihodnost, korakajoč z roko v roki.

Muzej ste odprli leta 2008, že dve leti pozneje pa ste dobili nagrado muzej leta, se pravi nagrado za prispevek k promociji dediščine. Kaj vam pomeni? Nagrada je bila predvsem veliko presenečenje in nam je konkretno prinesla certifikat, kipec Miroja, ki stoji ob vhodu, in prepoznavnost v evropskem merilu. Pomeni veliko priznanje za naše delo, pomeni motivacijo, da nadaljujemo, in ne nazadnje tudi določeno odgovornost, da še kaj izboljšamo. Ko smo začeli razvijati idejo o muzeju, o nagradah še zdaleč nismo razmiš-

ljali, očitno pa je evropska skupnost prepoznala vrednost v tem, kar tukaj počnemo. Pravzaprav smo šele drugi portugalski muzej, ki jo je dobil. Prvi jo je v osemdesetih letih dobil Muzej vode (Museu da Agua) v Lizboni. Mi pa smo letos osvojili še eno nagrado, imenovano DASA, ki jo to leto prvič podeljuje Evropska muzejska akademija.

Muzej je v zelo specifični stavbi, v nekdanji tovarni sardin. Vemo, da je tovarna zaposlovala velik del tukajšnjega prebivalstva. Zaprtje je gotovo pomenilo velik šok tako na lokalni kot na regionalni ravni. Od kod ideja za muzej? In kako so se odzvali prebivalci? So sodelovali pri odpiranju muzeja?

Tovarna ni bila edina tovarna sardin na tem območju, je bila pa najstarejša in zadnja, ki je opustila proizvodnjo. Tudi sam sem od tod in sem se po končanem študiju umetnostne zgodovine vrnil. V oči me je zbodla dediščina, ki je bila pred tem, da izgine, da utone v pozabo. Ne govorim samo o industrijski dediščini. Takrat so se namreč izvajala dela za razširitev kanala reke Arade in so pri tem ogromne količine peska odložili na okoliške plaže. V tem pesku pa so se skrivali arheološki artefakti. Nekateri so na plažo prihajali s kovinskimi detektorji in odkrite predmete odnašali domov. To je bilo seveda nezakonito, vendar v tistih časih ljudje niso razmišljali o ohranjanju arheološke dediščine, pa tudi podvodna arheologija še ni bila razvita. To je bilo v sedemdesetih letih. Vzelo nam je več kot 20 let, da smo odprli muzej, vendar se nam ni mudilo, napredovali smo korak

za korakom. Ubrali smo t. i. pedagoški pristop. Še pred odprtjem muzeja smo v tovarni prirejaličasne razstave o sami tovarni in delavcih. Prostor smo hoteli socializirati. Pripravili smo predavanja o ohranjanju industrijske in arheološke dediščine, pozneje pa smo predstavili idejo o odprtju muzeja. Najprej smo muzej družbe, skupnosti, identitete, šele nato vse drugo.

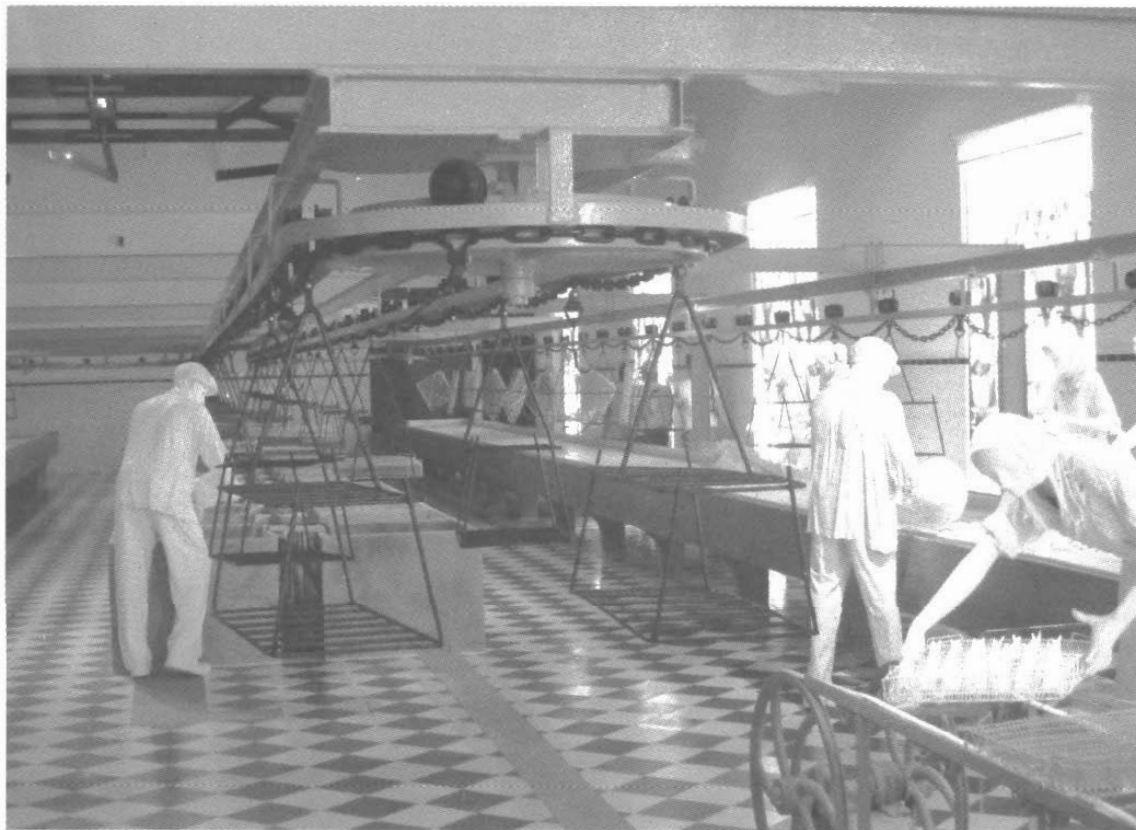
To je tudi odgovor na vaše vprašanje. Ljudje so bili najpomembnejši člen pri nastajanju muzeja. Nekdanji delavci, ki so na primer delali za stroji, so nam pomagali razumeti, kako ti stroji delujejo in kako jih lahko restavriramo. Tako smo tudi lutke z razstave izdelali z njihovo pomočjo, saj so nam podarili svoje fotografije in pokazali, kakšne gibe je zahtevalo določeno delo. Posneli smo izjave o delu v tovarni. Še danes nam prinašajo razne predmete, dokumente in s tem zgodbe. Na ta način je nastal in se še vedno širi naš arhiv. Skratka, odziv nekdanjih delavcev je bil takšen, da najprej niso verjeli, da njihove zgodbe sploh koga zanimajo. Na odprtju muzeja je bilo zelo čustveno; opazili smo solze na prenekaterem obrazu, drugi pa so se prepoznali v lutkah in se fotografirali zraven njih. Naš muzej je namenjen ljudem, zato morajo biti ti del procesa.

* Avtorica je študentka podiplomskega študija heritologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.

Sl. 1 – Prikaz proizvodnje (foto: J. P. Nasri)

Sl. 2 – Tovarniške vilice (foto: J. P. Nasri)

Sl. 3 – Vlaganje sardin v konzerve
(foto: J. P. Nasri)

Sl. 4 – Z direktorjem na obhodu
(foto: J. P. Nasri)

Razstava je estetsko privlačna in zelo interaktivna. Dopolnjujejo jo ambientalne postavitve in rekonstrukcije, audiovizualno gradivo, računalniške aplikacije in zvočni prostor. Ni natrpna s predmeti, pa tudi pot po razstavi je zelo jasna. Kdo je zaslužen za celostno podobo razstave? Ste imeli kakšne poglede?

Kot umetnostni zgodovinar z muzeološko izobrazbo sem se najbolj ukvarjal s tem, kako povedati zgodbo. Obiskal sem veliko muzejev in opazil, da predvsem tehnični muzeji umeščajo predmete v središče oziroma jim namenjajo ogromno pozornosti. Mi smo hoteli poudariti predvsem organsko povezanost ljudi in predmetov, hkrati pa podati zgodbo na sodoben način. Če se sprehodite po razstavi, boste videli, da so ljudje na njej ves čas navzoči; kot lutke, v filmih in pričevanjih, na fotografijah in da, prek predmetov.

Razstavo je oblikovala naša muzejska ekipa. Ideja za bele lutke se je razvila zato, ker nismo hoteli imeti še enega muzeja madame Tussauds ali pa neosebni manekenskih lutk, kot jih vidimo v trgovinah. Naše lutke so v naravni velikosti, so zelo realistične in povsem bele. Osnovno idejo smo povzeli po ameriškem pop art umetniku Georgeu Segalu. Poleg tega so naše lutke narejene po fotografijah nekdanjih delavcev in posnemajo naravno gibanje telesa ter gubanje obleke.

Besedila na razstavi so samo v portugalskem jeziku. Zakaj ne v več jezikih?

Razlog je zelo preprost. Menimo, da jih obiskovalec ne potrebuje. Zgodbe so predstavljene dovolj jasno, da so vse dodatne razlage nepotrebne.

Kdo so vaši obiskovalci? Ali jih evalvirate, ocenjujete?

V sezoni so naši obiskovalci predvsem turisti, zunaj sezone pa domačini. Vse leto organiziramo vrsto pedagoških delavnic, v prihodnosti bomo razvili tudi programe za odrasle. Nove obiskovalce skušamo privabiti z dogodki, ki jih izvajamo v sodelovanju z drugimi organizacijami (*Festival sardin*, Fotografski natečaj itd.). Kar zadeva ocenjevanje

obiskovalcev, zbiramo podatke o njihovi starosti, spolu in narodnosti, imamo pa tudi knjigo pohval in pritožb. V preteklosti smo gostili študente, ki so izvedli evalvacije v sklopu seminarских nalog.

Ste javni muzej. Kdo vas financira?

Smo javni muzej in nas delno podpira občina, delno pa Evropski sklad. Priznam, včasih tudi mi začitimo krizo, vendar nas rešuje to, da imamo zelo malo stroškov. Naša muzejska ekipa počne vse, od priprave razstav do tiskanja reklamnih plakatov. Imamo zelo malo zunanjih sodelavcev.

Kakšna je vaša strategija za prihodnost? Ali se bojite zaprtja?

Zaprtja se ne bojimo, saj sledimo svoji viziji in imamo veliko projektov. V avgustu organiziramo *Festival sardin* in gostimo fotografsko razstavo *World Press Photo Exhibition*. Vsako leto maja organiziramo fotografski natečaj analogne, digitalne in podvodne fotografije. Natečaj traja en dan, naloga udeležencev pa je, da ob koncu dneva prinesejo posnetke na temo dediščine v enem od treh načinov fotografiranja. Poleg tega pripravljamo razstavo o igrah v povezavi z dediščino nekdanjih portugalskih kolonij. Smo tudi del novega projekta v organizaciji sosednjega mesta, ki bo javnosti predstavilo ladijske razbitine.

Povejte nam recept za uspeh vašega muzeja. Kaj bi svetovali drugim muzejem?

Pravzaprav recepta nimamo. Za svojo idejo se bojujemo že 28 let, vez z lokalno skupnostjo je za nas kot zakonska zveza, vanjo nenehno vlagamo in skrbimo. Če že moram, bi rekel, da so za uspeh še najpomembnejši: predano delo, izvirno pripovedovanje novih zgodb in dober odnos s skupnostjo.

Pogovarjala se je in v slovenščino prevedla Dijana Cerovski